

A születéshely Sabaria=Szombathelyről való áttétele Sabaria=Pannonhalmára — ha erről egyáltalán beszélhetünk — később éppen azért történhetett meg, mert a létező névben, illetve névazonosságban ennek nemcsak kegyeleti, érzelmi, hanem ésszerű, logikus tárgyi alapja is megvolt. Objektív tárgyi alap nélkül a csupán kegyeleti, érzelmi indítású születéshely-transzponálás — éppen a kortársak előtt — aligha kaphatott volna hitelt. Ha Szent Márton pannonthalmi születéshely-felfogása legenda, ahogy Tóth Endre nevezi, úgy éppen ez a legenda bizonyítja magának a Sabaria településnek, illetve településnévnek a tárgyi létét már korábban is. Ezt a tranzakciót nem lehet egy kalap alá vonni — ahogy Tóth Endrénél olvassuk — sem a burgenlandi Loretto helynévvel, sem Pontius Pilatus forchheimi származtatásával, sem más effajta analógiákkal. Magam is jócskán sorolhatnék föl névátvitelre példákat az ókortól kezdve a legújabb korig, de ezek itt sem pro, sem kontra nem bizonyítanak semmit.

A Sabaria=Szombathely és Sabaria=Pannonhalma esetében azonban aligha ilyen jellegű névátvitelről van szó, hanem sokkal inkább funkciójelölésen alapuló névazonosságról. Erről a funkciójelölésen alapuló névazonosságról — éppen Sabaria-Savaria etimológiai problémáival kapcsolatban — már másutt (Vasi Szemle, 1975. 29. évf. 1. szám, 121—139. o.) részletesebben szóltam.

Nem nagyon érthető Tóth Endrének ez a megállapítása sem: „...a pannonthalmi főapátság mellett fekvő település Sabaria neve mesterséges névadás eredménye”. Hiszen lényegében minden névadás „mesterséges”, hiszen egyetlen hegység, folyó vagy település sem nevezi el önmagát, hanem a környezetében élő népek valamelyike nevezi el őket a saját nyelvén valamilyen jellemzők vagy névadási gyakorlat alapján. A Sabaria-Pannónia kettős elnevezés sem szolgáltat alapot ahhoz, amire Tóth Endre utal, hiszen kettős elnevezésre számtalan példát említhetnénk szűkebb területünkön is.

Túl merész feltételezés, hogy a bencések először kitaláltak volna egy nem létező települést, illetve pontosabban szólva: egy létező településnek egy ott nem használt, nem létező nevét... s azután ehhez a kitalált névhez költöztek egy nem létező születéshely-legendát. Mert hiszen Tóth Endre tagadja a Pannonhalma térségében levő Sabaria nevű település létét is, tényét is, meg azt is, hogy ez a település lett volna Martinus születési helye.

A születési helyek névazonossága miatt azon még lehet vitatkozni, hogy Martinus éppen melyikén született, de magukon a Sabaria néven elnevezett települések létén nem. A Sabaria nevek kronológiai, azonosítási és lokalizálási problémát egyaránt jelentenek. A Sabaria=Szombathely név az ókortól fogva — kisebb-nagyobb hézagokkal — ismeretes mind a mai napig. A Sabaria sicca név Sabaria előtagja, kétségtelenül azonos a Sabaria pataknevvel és a melléje települt Sabaria=Szombathely településnévvel, de említése — okmányyszerű adatolása — csak a Karolingok idejétől van. Ez a Sabaria sicca pontos lokalizációja miatt nem azonos a Pannonhalma térségében volt Sabaria forrás- patak- és településnévvel. A Sabaria sicca név Zöbernbach formában ma is él Burgenlandban. Ma a Gyöngyössel egyesült patakot jelenti, az ókorban és középkorban pedig a Sabaria=Gyöngyös-Perint felső szakaszát jelentette. Tehát ennek a Sabarianak — azonos névalakján kívül — semmi köze sem volt a vele azonos névalakú, Pannonhalma környékén létezett Sabariához.

A Sabaria=Gyöngyös-Perint, a Sabaria sicca=Zöbernbach és a vadum Sabarie=Dürnbach lokalizációs problémái azonban már külön tanulmányt igényelnek, mint ahogy Tóth Endre is külön tanulmányban (Adatok Savaria-Szombathely és környéke történeti földrajzához. Vasi Szemle, 1972. 26. évf. 2. sz. 239—262. l.) foglalkozott velük igen nagy filológiai apparátussal.

SZÁMUNK ÍRÓI — Tomka Ferenc dr. teológiai tanár Egerben.

Makay Gusztáv ny. gyakorlóiskolai vezetőtanár, c. egyetemi docens.

Palkó István a Szombathelyi Tanárképző Főiskola tanára.